

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ

підготовки бакалавра

галузь знань 23 Соціальна робота

спеціальність 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма Соціальне забезпечення

Силабус навчальної дисципліни «Соціальна філософія та соціологія»
підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 232 Соціальне
забезпечення, за освітньо-професійною програмою Соціальне забезпечення

Розробник: Бичук І.О., доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої
школи, кандидат філософських наук, доцент

**Силабус навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри соціальної
роботи та педагогіки вищої школи**

протокол № 2 від 15 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Чернета С.Ю.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 232 Соціальне забезпечення, Соціальне забезпечення бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 180 / 6		Рік навчання 2
		Семестр 3-ий
		Лекції 36 год.
		Практичні (семінарські) 36 год.
ІНДЗ: є		Самостійна робота 96 год.
		Консультації 12 год.
		Форма контролю: екзамен

2. Інформація про викладача

ППП Бичук Ірина Олександрівна

Науковий ступінь кандидат філософських наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація роб. тел. (0332) 24-12-01, Bychuk.Irina@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

3. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Соціальна філософія як одна з провідних галузей філософського знання покликана розкрити ціннісні орієнтації суспільства та людини, визначити сутність і тенденції розвитку суспільства як складної системи, що саморозвивається, встановити статус людської особистості у складній структурі соціальних відносин, дослідити сенс і призначення історії, сутність прогресу та його критеріїв, а також сприяти розв'язанню інших актуальних світоглядних питань, пов'язаних із глобальними суспільними проблемами сучасності.

Проблематика соціальної філософії виявляється тісно спорідненою з іншими філософськими дисциплінами, близькими до неї як за предметом, так і у методологічному відношенні.

Соціологія як наука про суспільство, його соціальні групи, поведінка людей є однією з складових частин гуманітарної освіти. Як наука про соціальні спільноти, соціологія досліджує масові соціальні процеси і поведінку, етапи і форми соціальної взаємодії соціальних взаємозв'язків людей, що утворюють соціальні спільноти. Вона вивчає як індивідуально неповторні особистості, так і соціальні типи. Соціологія розглядає особистість не крізь призму індивідуально неповторних властивостей та людей (це предмет психології), а з позиції соціально-типових рис як суб'єкта розвитку суспільства.

2. Пререквізити : «Система соціального захисту», «Основи соціальної роботи».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Метою вивчення дисципліни є формування у студентів теоретичного образу світу на основі сучасних вітчизняних та

зарубіжних соціально-філософських підходів, концепцій, ідей; формування та вдосконалення в студентів навичок використання законів і категорій соціальної філософії для фундаменталізації професійних знань і для подальшого розвитку творчого мислення; формування знань про соціальну систему суспільства, розуміння сутності соціального життя та соціальної структури суспільства.

Завданням вивчення дисципліни є вивчення сутності, історії, теорії методології, організації соціологічних досліджень, набуття навичок соціальної діяльності та поведінки. Предметом вивчення є відтворення емпіричної реальності, загальні і специфічні закони та закономірності розвитку і функціонування історично визначених соціальних систем, механізми та форми прояв цих законів і закономірностей.

4. Результати навчання (Компетентності):

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Здатність працювати в команді.

ЗК13. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності

ФК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

Програмні результати навчання

ПР31. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категоріях населення.

ПРК1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності.

ПРК2. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців.

ПРК3. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.

ПРК4. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.

ПРАіВ1. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. Роб.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Основи соціальної філософії						
Тема 1. Соціальна філософія як онтологія суспільного буття	11	2	2	1	6	ПР/УО/2
Тема 2. Історія становлення та розвитку соціально-філософської думки (від Античності до середини ХІХ ст.)	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 3. Історія становлення та розвитку соціально-філософської думки (з др. половини ХІХ ст. до сучасності)	11	2	2	1	6	ПР/УО/2
Тема 4. Вітчизняна соціально-філософська думка	9	2	2		5	ПР/УО/2
Тема 5. Людина як проблема соціальної філософії	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 6. Соціально-філософські проблеми взаємодії суспільства і держави	11	2	2	1	6	ПР/УО/2
Тема 7. Особа і суспільство	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 8. Соціальна сфера суспільства	9	2	2		5	ПР/УО/2
Тема 9. Глобалізація як тенденція сучасних суспільних перетворень	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Разом за змістовим модулем І	91	18	18	7	34	18
Змістовий модуль ІІ. Загальна соціологія						
Тема 10. Предмет, структура та функції соціології	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 11. Становлення і розвиток соціології	10	2	2		6	ПР/УО/2
Тема 12. Суспільство як соціальна система	10	2	2	1	5	ПР/УО/2

Тема 13. Соціальна структура суспільства	9	2	2		5	ПР/УО/2
Тема 14. Теорія соціальної стратифікації	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 15. Соціальні інститути та організації	10	2	2		6	ПР/УО/2
Тема 16. Соціальні зміни та соціальні процеси	10	2	2	1	5	ПР/УО/2
Тема 17. Соціологічна теорія особистості	9	2	2		5	ПР/УО/2
Тема 18. Соціологічні дослідження: сутність, види, етапи	11	2	2	1	6	ПР/УО/2
Разом за змістовим модулем II	89	18	18	5	34	18
Види підсумкових робіт						Бал
ІНЗД						4
Модульна контрольна робота № 1						30
Модульна контрольна робота № 2						30
Всього годин / Балів	180	36	36	12	96	100

УО – усне опитування

ПР – презентація

5. Завдання для самостійного опрацювання

В процесі навчання студенти вивчають рекомендовану літературу, виконують запропоновані навчальним курсом завдання. Даний розділ містить контрольні запитання з допомогою яких відбувається самоконтроль на етапі підготовки до практичних за яких відбувається самоконтроль на етапі підготовки до семінарських занять.

Перевірка повноти і якості виконання завдань, виконаних в рамках самостійної роботи, виконується в процесі семінарських занять, співбесідах, індивідуальних консультацій.

1. Соціальна філософія в системі наукового знання.
2. Поняття суспільного і соціального у філософії.
3. Суспільство і соціум. Суспільство як система.
4. Специфіка соціального пізнання.
5. Головні методологічні принципи соціальної філософії.
6. Основні поняття та категорії соціальної філософії.
7. Поняття суспільства в соціально-філософських поглядах мислителів Стародавнього Світу.
8. Філософсько-етична думка епохи еллінізму.
9. Вчення про державу (Платон, Аристотель).
10. Специфіка становлення соціальної філософії в епоху Середньовіччя.
11. Проблеми державності в соціальній філософії епохи Відродження та XVI-XVIII ст.
12. Особливості розвитку соціальних знань у XVII ст.
13. Філософія Просвітництва у XVIII ст.
14. Людина як суб'єкт соціального процесу.
15. Людина як основа, мета і засіб виробництва.

16. Духовне виробництво, його специфіка
17. Ідеї державності в українській соціальній філософії.
18. Лімітрофні характеристики української цивілізації.
19. Проблема історичного детермінізму в різних філософських концепціях.
20. Філософія історії як сукупність досліджень, спрямованих на виявлення специфічних особливостей соціального.
21. Сутність матеріалістичного розуміння історії.
22. Діалектика свідомого і стихійного у розвитку історії
23. Ідея суспільного прогресу і філософія історії.
24. Сучасні концепції соціального прогресу.
25. «Історична морфологія» О. Шпенглера.
26. Концепції соціальної дії і комунікативної дії в сучасній соціальній філософії (Т. Парсонс, Ю. Хабермас).
27. Соціально-філософський зміст постановки питання про причини, характер, і наслідки глобальних проблем ХХ ст.
28. Постмодерністське бачення історії.
29. Сутність сучасної цивілізації, її особливості, суперечності.
30. Проблема свободи історичного вибору та історичної відповідальності
31. Предмет соціології. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ.
32. Структура і функції соціологічної системи знань.
33. Соціологія в системі суспільних і гуманітарних наук.
34. Натуралістичний напрям в соціології:
35. Психологічний напрям в соціології.
36. Розвиток української соціологічної думки кін. ХІХ – поч. ХХІ ст.
37. Суспільство як соціальний феномен. Основні теорії його походження.
38. Формаційна та цивілізаційна теорії розвитку людства.
39. Суспільний прогрес: критерії та тенденції.
40. Поняття соціальних змін.
41. Соціологічні теорії соціальних змін.
42. Соціальні процеси і їх різновиди.
43. Поняття соціальної спільності.
44. Види соціальних спільностей.
45. Соціальні спільності що ґрунтуються на схожості поведінки.
46. Поняття девіантної поведінки.
47. Теоретичні підходи до пояснення девіації.
48. Шляхи запобігання девіантній поведінці.
49. Предмет соціології політики.
50. Основні категорії соціології політики. Політичний та соціальний простір.
51. Політика як соціальний інститут.
52. Структура та функції політики.
53. Типи політичних режимів.
54. Політична культура.
55. Аналіз документів як джерело соціологічної інформації.
56. Спостереження як метод збору соціологічної інформації.
57. Опитування як метод збору соціологічної інформації.
58. Генеральна та вибіркова сукупності.
59. Репрезентативність вибірки.
60. Імовірісна одношаблева вибірка.

6. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

Політика щодо академічної доброчесності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань проводиться для студентів у формі екзамену, визначеного навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеному силабусом дисципліни. Підсумковий контроль знань здійснюється у вигляді усної бесіди з викладачем (комісією викладачів) по тематиці навчальної дисципліни.

Нормативною навчальною дисципліною передбачено індивідуальне науково-дослідне завдання, яке оцінюється у 4 балів. ІНДЗ буде зараховуватися за опубліковану наукову статтю у фаховому виданні відповідно до Переліку наукових фахових видань України, статтю у закордонному науковому журналі (1 стаття = 4 балів); за участь у міжнародних або всеукраїнських наукових конференціях, семінарах, круглих столах, які будуть підтверджені опублікованими тезами доповіді (зараховується не більше 2 опублікованих тез доповідей, 1 тези = 2 бали); за участь у вебінарі, участь підтверджується сертифікатом (1 сертифікат = 4 балів). Тематика ІНДЗ повинна відповідати тематиці вибіркової навчальної дисципліни.

Отримати екзамен студент може автоматично за сумою набраних балів. Для того, щоб отримати екзамен автоматично, студенту необхідно отримати не менше 75 балів за виконання Змістового модуля I, Змістового модуля II, ІНДЗ та Модульної контрольної роботи №№ 1, 2.

Отже, максимальна оцінка за 100-бальною шкалою є сумою оцінок за: Змістовий модуль I + Змістовий модуль II + ІНДЗ + Модульна контрольна робота № 1 + Модульна контрольна робота № 2 = 18+18+4+30+30=100 балів.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (max = 40 балів)																		Модуль ний контроль (max = 60 балів)		Загаль на кількі сть балів	
Модуль I																		Модуль II			
Змістовий модуль I									Змістовий модуль II									ІНД	Мо д. к. р. 1		Мо д. к. р. 2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18		4	30	30
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

9. Рекомендована література

Основна

1. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. – Київ : Генеза, 1996. – 368 с.
2. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. / В.П. Андрущенко; М-во освіти України, Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т вищої освіти АПН України. – Київ: Тандем, 2000. – 416 с.
3. Вебер М. Соціологія. Загально історичні аналізи. Політика / М. Вебер - К.: Основи, 1998.-534с.
4. Гільдебранд Д. Що таке філософія? – Львів : Колесо, 2008. – 244 с.
5. Горлач М., Кремень В., Волович В. Соціологія: підручник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 808 с.
6. Горський В. Історія української філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.С. Горський, К.В. Кислюк. – К. : Либідь, 2004. – 485 с. Запорожченко О.В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. – Ізмаїл:РВ ІДГУ, 2019. – 256 с.
7. Дворецька Г.В. Соціологія: Навч. посіб./ Г.В. Дворецька – К.: КНЕУ, 2002. – 471 с.

8. Захарченко М.В. Історія соціології від античності до поч. 20 ст.: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. / М.В. Захарченко, О.І. Погорілий –К.: Либідь. 1993.-336 с.
9. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія. Підручник./В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін.- Київ: "Альтерпрес", 2002.- 342 с.
10. Козирєв М. П. Соціологія: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с.
11. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. - Чернівці : Рута, 2012. - 139 с.
12. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
13. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні 20 ст./ Б.Кравченко - К.: Основи, 1997. – 424с.
14. Кузьменко Т. М. Соціологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.
15. Кулик О.В. Філософія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації/ О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. - 692 с.
16. Лукашевич М.П. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ М.П. Лукашевич, М.В. Туленков –К.: Каравела, 2004. -464с.
17. Онофрійчук О. Філософія : навчально-методичний посібник / О.А. Онофрійчук. – Херсон, 2014. – 222 с.
18. Основи соціальної філософії : навчальний посібник / В.І. Воловик та ін. ; під заг. ред. В.І. Воловика. – Запоріжжя: Просвіта, 2012. – 319 с.
19. Павліченко П.П. Соціологія: Навч. посіб. для студ. несоціолог. спеціальностей. /П.П. Павліченко, Д.А. Литвиненко – К.: Лібра, 2002. – 254с.
20. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій./ Н.В. Паніна – К.: Наук. Думка, 1996. – 232с.
21. Примуш М.В. Загальна соціологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. / М.В. Примуш – К.: Професіонал, 2004. – 590с.
22. Сірий Є.В. Соціологія: Заг. теорія, історія розвитку, спец. та галузеві теорії: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Є.В. Сірий - К.: Атіка 2004. – 480с.
23. Соціологічна думка України: Навч. посібник / М.В. Захарченко, В.Ф. Бурлачук, М.О. Молчанов та ін.- Заповіт, 1996.-424с.
24. Соціологія культури: Навч. посіб / за ред.. О.М. Семашка, В.М. Пічі. –Л.: Новий світ. – 2002. - 334с.
25. Соціологія: Навч. посіб. / за ред.. С.О. Макєєва.- К.: Знання, 2003.- 456с.
26. Соціологія: Підручник /за заг. ред.. В.П.Андрущенка, М.І.Горлача- К.-Х.: Рубикон, 1998. – 624с.
27. Сулько В.С. Українська соціологічна думка в пошуках істини: (Зародження і становлення вітчизняної соціології в процесі нац. державотворення. Від найдавніших часів до кінця 19 ст.): Навч. посіб. для викл. і студ. вузів. / В.С. Сулько К.: [б.в.],2002.-357с.
28. Титаренко О.О. Соціологія. Навчальний посібник. Київ : Дакор, 2020. 210 с.
29. Филатова О.Г. История социология: Конспект лекций./ О.Г. Филатова –СПб. Изд.-во Михайлова В.А., 2000. – 64с.

30. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. / В.А. Ядов – Самара.: Изд-во «Самарский университет». 1995. - 332с.

Допоміжна

1. Burgess A., Alemano A., Zinn J. Соціологія ризику в міждисциплінарному контексті. *Routledge handbook of risk studies*. New York: Routledge. 2016. 362 p.
2. Баумейстер А. Буття і благо : монографія / Андрій Баумейстер. – Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. – 417 с.
3. Буткалюк В. Нерівність за умов економічної глобалізації: емпіричний соціологічний вимір. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 1. С. 66-85.
4. Ворона В. Соціологічні нариси політеконома. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. 400 с
5. Грушевський М. Початки громадянства (Генетична соціологія). К.: Центр навчальної літератури, 2020. 330 с.
6. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Персонологія: специфіка, структура, механізм : навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 356 с.
7. Лобанова А., Петрухін С. Соціологічні ідеї Микити Шаповала: історична репрезентація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 90-101.
8. Людина в сучасному світі : колективна монографія : в трьох книгах / за загальною редакцією В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 3 кн.
9. Підходи до класового аналізу / за ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
10. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір / за наук. ред. М.О. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
11. Тейлор Ч. Етика автентичності / Чарльз Тейлор ; пер. з англ. і заг. ред. Андрій Васильченко. – Київ : Дух і літера, 2013. – 125 с.
12. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок / за ред. акад.. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 301 с.
13. Шевченко С. Булінг та протидія йому в освітньому просторі. соціологічний аналіз. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. №2. С. 116-135.
14. Штомпка Пйотр Соціологія. Аналіз суспільства: підручник: монографія. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.

Електронні ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua>- Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
2. <https://pidruchniki.com/filosofiya/> - Філософія: навчальні матеріали онлайн.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – бібліотеки та інформаційні центри України (наук. Бібліотека ім. Вернадського).
4. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-10.html> – Філософія – Політологія: Онлайн.
5. <https://www.filosof.com.ua/> - Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди.
6. <http://stmm.in.ua/> - Соціологія: теорія, методи, маркетинг
7. <https://i-soc.com.ua/ua/edition/ukrainske-suspilstvo/> - Українське суспільство: моніторинг соціальних змін